

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Kaaregaard.....	side 6
Beskedenhed efter døden.....	side 9
Som farmer og guldgraver i Australien	side 11
Anneksgården i Svostrup	side 12
Frihedstanken skummer højt	side 16

Tidsskrift for
 Dansk Slægtsgaardsforening
 Februar - Marts 1994

Nr. 308 - 52. årgang

Kaaregaard på Nordfyn med Kate og Carl Martin Christensen.

Den 11. marts er det 25 år siden Carl Martin Christensen fik skøde på gården, hvor han nu er ottende generation.

Den 3. april fejrer Kate og Carl Martin Christensen sølvbryllup, og endelig sker det store rykind den 28. maj, når Dansk Slægtsgaardsforenings medlemmer indleder med formiddagskaffe hos landsformanden og fru.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. 42 80 25 37. Træffes bedst tirsdag og efter 17.00. Postgiro nr. 8 08 31 42

Ejendomskonsulent:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro
tlf. 98 51 10 25
Telefax 98 51 16 16

Hovedbestyrelsen:

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, »Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Næstformand: Gårdejer Peder Møller Frifelt, »Lindegård«, Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen, »Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskreds)

(Ovennævnte tre udgør hovedbestyrelsens forretningsudvalg).

Gårdejer Poul Ancher Hansen, »Stensebygaard«, Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester Verner Larsen, »Biltrisminde«, Åbovej 17, Herlufmagle,
4160 Herlufmagle, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland, Bakkedraget 3,
4270 Høng, tlf. 58 85 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen, Kornagervej 54,
4640 Fakse, tlf. 56 73 09 20
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen, »Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen, »Mariesminde«, Mariesmindevej 99,
5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskreds)

Gårdejer Elise Jensen, »Højtoftgård«, Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkreds)

Gårdejer H. C. Clausen, »Holmbogaard«, Langbro 2 A, Ullerup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Gårdejer Carl P. Jensen, Vadgård, Vadgårdsvej 25,
6830 Nr. Nebel, tlf. 75 28 81 14
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Knud Raunkjær, Magnolievej 114,
6880 Tarm, tlf. 97 37 30 08

Gårdejer Mads Andersen, Skårupvej 4, Hanning
6900 Skjern, tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul, Ribevej 13, Ødsted,
7100 Vejle, tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen, »Kjærsgård«, Skadholsvej 5,
Gjerbøl, 7732 Snedsted, tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen, Toftgård, Vrouevej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31.
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming, »Ryttergaarden«, Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalget og Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen, »Trillbakkegård«, Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03.
(Formand: Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager og
Himmerlandskreds)

Gårdejer Esben Saksager, »Saksager«, Saksagervej 190,
9760 Vrå, tlf. 98 98 80 16
(Formand: Vendsysselkreds)

Gårdejer Ingrid Houbak, »Gedemaalsgaard«, Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36.

Formanden skriver

Dansk Slægtsgårdsforening har i det forløbne halve år drøftet spørgsmålet om det manglende samarbejde i toppen af dansk landbrug.

Det til formålet nedsatte udvalg har holdt sit første møde, og drøftet hvilke initiativer, vi kunne tage.

Vi vil til efteråret holde en konference over emnet, og hvor toppen af vore organisationer, landboudgdommen og græsrod-derne vil blive inviteret til en drøftelse af de standende uenigheder. Vi må så ved selvsyn få konstateret, om vort initiativ har nogen effekt, om der er nogen vej ud af de uoverensstemmelser, der er.

Jeg kan nu på det sidste konstatere, at De Danske Landboforeninger, ved afstemningen omkring arealstøtten, bogstaveligt talt gik midt over, og hvor man nu skal bruge mange kræfter til at hele de sår, man har tilføjet sig selv.

Vi kender alle problemerne, og må konstatere, at det ofte er politiske meningsforskelle, der kommer frem i lyset. Det gælder ikke mindst i spørgsmålet om ejendomsskatter, og jeg har stadig svært ved at forstå, hvorfor nogle i landbruget kan gå ind for særskatter på produktionsjord.

Når dertil kommer, at disse skatter tynger meget forskelligt i de enkelte egne af landet, hvilket vi jo også mærker, når dette emne rejses i Slægtsgårdsforeningens hovedbestyrelse. Her er det især medlemmerne fra det østlige og sydlige der mærker problemet. At der så i forbindelse med arealstøtteproblemet, er åbnet en dør til en løsning, det vil alle vel hilse velkommen.

Lad mig dog slå fast, at kun en total afskaffelse af ejendoms-skatterne er en acceptabel løsning.

Vi er nu ved at lægge sidste hånd på planerne for årsmødet, og vi glæder os til at se mange af vore medlemmer på Fyn den 28. og 29. maj. Vi har planlagt en usædvanlig smuk tur i den vestfynske natur, hvor vi byder på synsindtryk af høj klasse.

På gensyn og venlig hilsen

Carl Martin Christensen

Program,

tilmeldingskupon m.v. til årsmødet 28.-29. maj i Middelfart bringes i aprilnummeret.

Slægtsgårdsarkivet:

Landbrugsmuseet, Gl. Estrup, Randersvej 4, 8963 Auning,
tlf. 86 48 34 44, lokal 35 (onsdag 11-15)
fax 86 48 41 82

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«, Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard, Fløjstrupvej 29, 8900 Randers,
tlf. 86 49 43 03

Gård- og slægtsundersøgelser
Bo Johansen, Stevnsvej 46, Stråby Egede, 4600 Køge
tlf. 56 26 62 22 efter kl. 18

Else-Margrethe Ransy, Udbygade 19, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21 (fortrinsvis folketællinger)

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf. 53 58 40 16

Nr. 309 udkommer omkring 20. april. Stof til dette nummer skal være hos redaktøren inden den 20. marts.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: ROSTED BOGTRYK/OFFSET, 4200 Slagelse, tlf. 53 54 52 65

Sølvbryllup

Slægtsgårdsbladets redaktør skrev engang: Et sølvbryllup er et familieanliggende, der kun undtagelsesvis omtales i bladet.

En sådan undtagelse er det, når vores landsformand Carl Martin Christensen og fru Kate, påskedag den 3. april kan fejre 25 års parløb på Kaaregaard og i det lokalsamfund, de bevidst er en aktiv del af.

Carl Martin Christensens formandstid har været en tid med utrolig mange problemer og vanskeligheder for dansk landbrug og dermed også for danske slægtsgårde, men det har nok virket som en udfordring for ham, om ikke at gå imod udviklingen, men forsøge at styre den, så det bedste af dansk bondekultur kan bevares og videreføres.

I sandhed en stor opgave!

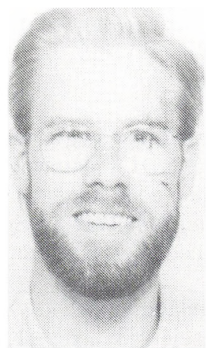
Skal Slægtsgårdsforeningen yde sit beskedne bidrag til opgavens løsning, har vi en formand, der har evne og vilje til at formidle samarbejde, som er så nødvendig for dansk landbrug.

Da vi alle værdsætter vores landsformand, har det intet formål at nævne alle hans gode sider. Men den bedste skal dog nævnes, nemlig hans valg af partner i de forløbne 25 år, fru Kate. Hun er bypigen fra Odense, der på en beundringsværdig måde har omstillet sig til landbomiljøet og deltager med stor interesse i det lokale fællesskab, blandt andet er Kate formand for menighedsrådet og hvad gemalen end har beskæftiget sig med: landbrug, politik, Slægtsgårdsforening, jagt og meget andet, har hun altid loyalt og interesseret deltaget, og det bedste er, at jeg tror hun nyder det!

Et varmt tillykke til påskens sølvbrudepar på Kaaregaard!

P.M.F.

40 år

1. april fylder cand. mag. i historie Bo Johansen 40 år.

I efteråret 1983 fik Slægtsgårdsforeningen en henvendelse fra Bo Johansen, som da studerede historie om, at han ønskede et deltidsjob med slægtsforskning. Dette førte til en aftale med Bo Johansen om, at han skulle lave slægts- og gårdhistoriske undersøgelser for vore medlemmer, samt skrive slægtsgårdsdiplomer.

De opgaver han er blevet betroet, har han udført samvittighedsfuldt og sagligt til glæde for medlemmerne.

Ved stavnsbåndsjubilæet i 1988 bad jeg Bo om at finde den tale som greve Ditlev Frederik Reventlow den 15. august 1788 holdt på Frederiksborg Slot, da de første 15 bønder i Nordsjælland fik overrakt arvefæsteskødet. Det var således muligt, at en nulevende grev Reventlow kunne holde denne tale 15. august 1988 samme sted.

Vi ønsker tillykke på dagen og takker for et godt og problemfrit samarbejde.

Vagn Mathiasen

Landbrugsloven ændres

I januar 1994 er der fremsat forslag til ændring af landbrugsloven. Hovedpunkterne er godkendt af de 3 landboorganisationer, og ændringerne forventes at træde i kraft 1. september 1994.

Der er grund til at fremhæve et par af de væsentligste ændringer.

For det første bliver det nu muligt at eje indtil 3 landbrugs-ejendomme mod hidtil kun 2. Det betyder, at man ikke behøver at sammenlægge ejendomme så meget som hidtil. Kun een af de 3 ejendomme kan være bygningsløs. De 2 andre skal som minimum have en beboelse (stuehus).

For det andet udvides fortrinsstillingen til jord for ejendomme

under 70 ha, det såkaldte arealkrav. I den nuværende lov gælder fortrinsstillingen kun ejendomme med miljøproblemer, som ligger inden for en vejafstand af 1 km. Efter lovforslaget gælder stadig 1 km's vejafstand, men der gælder et arealkrav for alle ejendomme under 70 ha, også selv om vedkommende ikke har miljøproblemer, og også selv om han ikke har landbrug som hovederhverv. Der er altså tale om en reel fortrinsstilling for alle landbrugsejendomme under 70 ha.

Der er nogle andre ændringer af mindre betydning, men bo-pælspligten ændres ikke.

Anders Frederiksen

Nyt fra hovedbestyrelsen

Onsdag den 9. februar afholdt Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelse sit halvårslige møde. Som det er sædvane holdes februar mødet i Landbrugets mødelokaler ved Akselborg.

Efter formandens velkomst orienterede han om det kommende årsmøde (omtalt side 4). Man var opmærksom på, at prisniveauet for overnatninger på Hindsgavl var højt, og sekretæren er ved at indsamle alternative tilbud, ligesom det er muligt at leje de 50 senge på Strib Maritime Efterskole. (Disse vil dog blive forhåndsreserveret til deltagerne på fortunen).

Formanden erindrede også om, at formanden for Ribekredsen Carl P. Jensen, dagen efter skulle fejre sin 80 års fødselsdag. Og man gratulerede med dagen.

Konsulent Anders Frederiksen kunne fortælle om ændringerne i landbrugsloven (omtalt side 3). Om tilstandene i Hobro kunne han berette, at der var arbejde nok til alle, og ikke mindst, at det havde vist sig, at være en rigtig disposition at ansætte en advokat på kontoret.

Fra alle kredsene kunne der meddeles om stabile aktivitetsniveau, med spændende foredrag og udflugter.

Denne udveksling af idéer fylder aldrig noget i referatet, men til gengæld er punktet inspirationen.

Kassereren Inger M. Hansen kunne meddele at revisionen intet havde at bemærke. Selvom det har kostet at flytte Slægtsgårdsarkivet fra Ringsted til Gl. Estrup, så har året kun udvist et beskedent underskud.

Hvad der er mere alvorligt er medlemstilbagegangen.

1. januar 1993 havde foreningen 2343 medlemmer og 1. januar 1994 var det 2294. Tilbagegangen er på 49. Sekretæren har skrevet til 75 nye og 66 har meldt sig ind. Skal kontingentet holdes i ro, må medlemstallet stabiliseres.

Arkivar E. Overby berettede om et stort besøgstal og mange afleveringer til arkivet. Arkivet er ved at forlade det gamle system med kapsler, og få en mere tidssvarende og hensigtsmæssig opbevaring af arkivmaterialet.

Fra bladudvalget kunne redaktøren meddele, at alt er som det plejer. Bladet vil fortsat udkomme omkring den 20. i de lige måneder. Bladet modtager selvfølgelig gerne bidrag eller henvendelser om gode slægts- og/eller gårdhistorier.

Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager har holdt møde 12. januar. (Se omtalen side 5).

Men udvalgsformand A. C. Winther Hansen har allerede den 22. marts et møde i Skalborghallen, hvor man drøfter fremtiden for landbruget og dets organisationer. (Se omtalen side 5)

Til slut orienterede Henry Slemming om planerne for årsmødet i 1995, hvor man har aftale med Strandhotellet i Æbeltoft i dagene 24.-25. maj.

Elise Jensen fra Haderslevkredsen tilbød at være arrangør i 1996.

OGN

Årsmødet 1994

Lørdag 28. og søndag 29. maj afholdes Slægtsgårdsforeningens årsmøde på Hindsgavl ved Middelfart

Fynskredsen har tilrettelagt et spændende program.

Tilmeldingsskema, priser og yderligere oplysninger følger i næste blad, men her skal gives en kort oversigt over dagene.

Lørdag, den 28. maj samles vi kl. 10.00 på Kaaregaard, hvor Kate og Carl Martin Christensen venter med formiddagskaffen.

Efter at have besøgt landsformandens hjem, bliver der mulighed for et let måltid på Fjeldsted Skovkro, hvor der efter fynsk levevis serveres æggekage og et stykke med rygeost.

Kl. 14.00 indledes selve årsmødet på Hindsgavl, og efter det formelle samles vi i hovedbygningen til eftermiddagskaffe. Resten af eftermiddagen er til fri disposition. Festmiddagen vil tage sin begyndelse kl. 18.00 og traditionen tro slutter festen ved midnat.

Søndag, den 29. maj indledes med morgenandagt i Middelfart kirke.

Derefter følger en meget smuk køretur gennem Vestfyn til Timesgaard i Sønderby ved Assens, hvor Laura og Poul Hviid viser os deres smukke hjem og imponerende have. Frokosten vil blive serveret på »Mågen« (restaurant til Assens Marina).

Turen fortsætter til Lundegård ved Nr. Broby, hvor godsejer Jørgen Christensen bl. a. vil vise os sin store samling af veterantokrater.

Udflugten forventes afsluttet omkring kl. 16.00.

OGN

Fortunen

Da oversøiske og andre fjernere boende årsmødedeltagere vil have vanskeligt ved at nå frem til lørdag kl. 10.00 på Kaaregaard, tilbydes en »tyvstart« på årsmødefestlighederne.

Turen udgår fra København, hvor opsamlingen begynder ved Bornholmsfærgen. Derpå køres til Sydsjælland, Falster og Lolland, med opsamling efter nærmere aftale med deltagerne. Frokosten kan nydes på færgen, der sejler mellem Tårs og Spodsbjerg. Enten kan man have madpakken med eller også kan man købe fortæringen ombord.

Eftermiddagen vil blive brugt på Langeland, hvor vi bl. a. vil besøge herregården Egeløkke, hvor godsejer, W. greve Knuth tager imod.

Middagen vil blive serveret et sted mellem Langeland og Strib, og midt på aftenen kommer vi til Strib Maritime Efterskole, hvor vi skal bo.

Prisen for 1 overnatning med morgenmad er 150 kr. Dvs. 300 kr. pr. person for to nætter, og det er mindre end hvad man skal betale for én nat på alternative overnatningsmuligheder.

Lørdag formiddag vil vi ad små veje køre til Kaaregaard, og efter besøget hos landsformanden venter æggekagen og rygeosten på os i Fjeldsted Skovkro. Derfra kører vi til Hindsgavl, for at se på have, park, voldsted m.v. og straks efter kaffen vil vi køre til vort logi (10 min. kørsel).

Bussen vil bringe os til festen kl. 18.00. Skulle der efter middagen være ønske om hjemtransport vil det organiseres, og ellers vil Niels køre os sikkert hjem over midnat. Når udflugten afsluttes søndag kl. 16.00 kører vi hjem ad samme rute.

Overnatningen på Strib Maritime Efterskole sker på elevværelserne, der er indrettet for to elever med eget bad og toilet.

Det skønnes i skrivende stund, at transport incl. færges, middag fredag aften, overnatningerne med morgenmad samt frokost lørdag vil koste kr. 800 pr. person. Hertil kommer øvrige årsmødeudgifter.

OGN

Enighed og fremgang

På årsmødet i Dansk Slægtsgårdsforening i 1993 fremkom gårdejer A. C. Winther Hansen, Nibe med et indlæg, hvor han opfordrede til enighed og sammenhold i landbruget. Splittelsen mellem landbrugets organisationer, har gjort det vanskeligere at udøve erhvervet.

Dansk Slægtsgårdsforening kunne som den neutrale part, passende påtage sig formidlerens rolle.

Hovedbestyrelsen støttede synspunktet og reorganiserede udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager, så A. C. Winther Hansen blev formand, med Verner Larsen, Jens Peter Skov Jensen og Carl Martin Christensen som medlemmer. Udvalget bistås af ejendomskonsulenten og redaktøren.

På udvalgets møde den 12. januar drøftedes situationen.

Effektivt Landbrug har haft en debat i tre numre efter initiativ af proprietær Jens Kibæk.

Landsbladet kunne inden nytår meddele, at landbrugets organisationer var enige, men straks efter nytår kom spørgsmålet: enige om hvad?

Slægtsgårdsforeningens udvalg for økonomiske og landbrugsmæssige sager var klar over de historiske og politiske modsætningsforhold mellem familiebruget og landboforeningerne. Det er holdninger og ikke driftsformer, der adskiller.

Foruden den interne uenighed i landbruget, drøftede udvalget også landbruget i det omgivende samfund.

Ingen bybo aner, hvad der rører sig i landbruget. Der er et meget stort skel mellem land og by.

Mange folk i byerne mener, at landbruget kun lever af tilskud.

Landbruget har ikke forstået at sælge sig selv, bl. a. på grund af de meget forskellige holdninger, der er organisationerne imellem, men landbrugets egen presse har heller ikke skabt forståelse i det øvrige samfund.

Konklusionen på mødet blev, at udvalget indbyder til en drøftelse af »hvor bevæger landbruget sig hen i en turbulent verden, og med en opsplittet organisation?«

Mødet afholdes hos Dansk Landbrugsmuseum på Gammel Estrup i slutningen af oktober, om der ikke kommer et folketingsvalg på tværs.

Til mødet tænkes indbudt repræsentanter for landbrugets forskellige organisationer som:

- dansk familiebrug,
- landboforeningerne,
- erhvervsjordbruget,
- landsforeningen af mælkeproducenter,
- landsforeningen af svineproducenter,
- landboudommen,
- landbrugets græsrodde,
- de samvirkende danske husholdningsforeninger,
- landbrugslærernes organisation,
- slægtsgårdsforeningens forretningsudvalg og udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager

samt en mindre gruppe af enkeltpersoner, som efter egne kvalifikationer indbydes.

Mere om dette perspektivrige projekt i næste udgave af bladet.

OGN

Hvad er fremtiden for dansk landbrug og alle dets organisationer?

Aalborg Amts Landboudom og Dansk Slægtsgårdsforening, Himmerlandskredsen holder stort debatmøde i Skalborgårdhallen

Peder Thomsen, formand Dansk Familielandbrug; Steen Reventlow-Mourir, formand Dansk Erhvervsjordbrug; Niels Busk, formand Aalborg Amts Landboforening og Peter Ravn, formand Danmarks Landboudom vil sammen med Carl Martin Christensen fra Dansk Slægtsgårdsforening og Anders Stenild fra Landbrugets Græsrodde debattere landbrugets fremtid den 22. marts kl. 19 i Skalborghallen.

Der vil blive tre hovedemner i debatten:

1) Ejerformer i fremtidens danske landbrug:

Bliver der plads til selvejet i fremtidens landbrug? Kan næste generation løfte at overtage de kapitaltunge landbrug som selveje? Vil fremtidens landmænd blive lønmodtagere hos de store pensionskasser? Ønsker man selvejet bevaret? Hvordan?

2) Organisationsformer i fremtidens danske landbrug

Er der i fremtiden brug for og plads til tre landbrugs-hoved-or-

ganisationer? Kan dansk landbrug få større gennemslagskraft gennem én organisation? Får 5% af Danmarks befolkning hovedet gennemslagskraft, når man deler sig i 3 organisationer? Har landbruget råd til 3 organisationer?

3) Miljø og etik - krav og muligheder i fremtidens danske landbrug

Hvordan tilgodeses kravene til miljø, etik og økonomisk rentabilitet i fremtidens landbrug? Hvordan forholder landbruget sig til øgede miljø- og etik-krav? Har dyrene og naturen det godt nok hos landbruget?

Mottoet i Dansk Slægtsgårdsforening er »Lær af fortiden - Lev i nutiden - Virk for fremtiden«. Medlemmerne i Aalborg Amts Landboudom skal virke i fremtidens landbrug. Derfor er de to foreninger gået sammen om det store debatarrangement, hvor fremtiden for dansk landbrug skal debatteres.

Slægtsgårdsrejser 1994

Nordkapp og hele Nordkalotten: 7.-13. juni og 26. juli til 1. august. Kr. 7640,00 alt incl. med fly og bus - 7 dage.

Sverige - Øland og Glasriget: 26.-30. juni. Kr. 2990,00 - 5 dage

Norge - Høstrejse til Valdres og Sognefjorden 10.-16. september. Kr. 3990,00 - 7 dage.

Bornholm - Sensommertur i efterårssol - 24.-28. september. Kr. 2580,00 - 5 dage.

Tilmelding i god tid og til Nordkapp-rejserne snarest, idet mange i år rejser mod nord.

Oplysninger hos arrangøren: Kærne Rejser, Thyrasvej 7, 4100 Ringsted - Tlf. 53 61 00 23. Rejseleder Jens P. Petersen.

OGN

Kaaregaard

Kaaregaard i Badstrup på Nordfyn er slægtsgården i 8. generation.

I omtrent halvdelen af Dansk Slægtsgårdsforenings 53 årige eksistens, har foreningens formand boet på denne gård. I 1994 sker der tre begivenheder på gården. Den 11. marts er det 25 år siden at slægtsgårdsforeningens nuværende landsformand Carl Martin Christensen overtog hjemmet, den 3. april holder han og hustruen Kate sølvbryllup, og endelig vil medlemmerne af dansk slægtsgårdsforening strømme til Kaaregaard, når årsmødet 28. maj indledes med formiddagskaffe hos Kate og Carl Martin Christensen.

I nr. 257 – august/september 1985 fortalte Gudron Kloppenborg-Skrumsager, Sjølundgaard om sit fødehjem. I anledning af årsmødets besøg på Kaaregaard genoptrykkes artiklen.

Byen Badstrup er første gang nævnt som Barstrup i 1391 af et tingvidne, som var bonde på selvejergården og herredsfoged.

Byen bestod i årene 1500-1700 af 5 gårde: 1 stor selvejergård, 2 gårde som var halvt så store og 2, som havde et areal på ¼ af selvejergården. En af de to sidste var den heromtalt slægtsgård.

Gården indtog i middelalderen en særstilling i byen, idet den var kirkegård, hvilket betyder, at jorden var tillagt Skamby kirke. Den kom derfor til at svare afgift både til kirken, og til den katolske biskop over Fyns stift.

Gården var i 1500-tallet ikke ret stor, men fik på et tidspunkt tillagt extra jord fra Ulkendrup – en lille by i Lunde sogn, som nedbrændte i 1500. Byen blev ikke genopbygget, og jorden deltes i 8 lige store parter mellem 4 gårde i Thorup, 2 i Skamby og 2 i Badstrup: selvejergården og kirkegården. Disse oplysninger findes i jordebog over Odense len fra 1558, men fordelingen er formentlig sket længe før.

Fra 1500 måtte gården svare afgift til:

Skamby kirke 6 skæpper byg – 18 skilling

Hospitalet i Odense 18 skæpper byg

Kronen – Odensegaard len 45 skæpper havre

1687 solgte Skamby kirke jorden til Peder Rodsteen, men 1695 kom den tilbage til Kronen, og blev udlagt til ryttergods, så afgifterne skulle bruges til at opretholde enevældens hær. Dog skulle der stadig betales afgift til kirken.

Men riget fattedes penge, så gården blev, sammen med 3 andre i byen, i 1718 solgt til kammerherre og overkrigssekretær Christian Carl von Gabel. Han solgte dem året efter, sammen med Uggerslevgaard, videre til Grevskabet Gyldensteen, som alle gårdene blev underlagt.

Der blev nu tale om en ensartet administration af gårdene, og de blev pålagt betydeligt hoveriarbejde, men man ved ikke hvor meget. En af gårdene i Badstrup blev i 1750 fritaget for hoveriarbejdet mod betaling af 7 rdl. årligt til Gyldensteen. Da dette beløb er temmeligt stort, efter datidens pengeforhold, skønner man, at hoveriarbejdet har været temmelig omfattende.

Da Grevskabet Gyldensteen nu var ejere af byen Badstrup, kunne de gøre, hvad der passede dem, og i 1750'erne nedlagde de 2 af gårdene, og jorden blev delt mellem de 3 andre. Tilbage blev, som i dag, 3 lige store gårde med et jordtilliggende på 60 tdl. hver.

Der skulle stadig svares afgift til kirken i alt fald op til 1796. I 1798 blev byen udskiftet fra byfællesskabet, og jorden fik nogenlunde den beliggenhed, den har i dag. Matrikelark fra 1809 skildrer gårdens jord: hovedlod nordvest for byen ved gården og udlod syd for byen, ca. 54½ tdl. ialt.

Indtil 1945 var jordtilliggendet nu det samme. Der blev tilkøbt mindre arealer i 1945, 1948 og 1951. Stuehuset, som står endnu, blev opført i 1850'erne. Gården blev købt fri af Gyldensteen 1853.

Den ældst kendte beboer af gården er Morten Knudsen 1542, og man har nu optegnelser over forskellige beboere, som ikke kan spores til den nuværende slægt.

Hans Jørgensen 1699-1764 er den første af slægten, som be-

visligt har boet på gården, men han kan udmærket have haft forbindelse til de forrige beboere, da der mangler kirkebogsop-
tegnelser, skrifter og fæster for en årrække. Hans Jørgensen og hans hustru Kirsten Rasmusdatter 1692-1768, menes ikke at være døbt i Skamby kirke, så måske er det en helt ny slægt, som er kommet til på det tidspunkt. Det var i Hans Jørgensens tid, at omlægningen af gårdene i Badstrup blev gennemført af Grevskabet Gyldensteen.

Hans Jørgensens svigersøn Morten Jensen 1726-1801 fra Nørreby Klinte fik fæstebrev på halvdelen af gården i 1758. Han blev gift med Maren Hansdatter 1720-1796. Den anden halvdel af gården fik han ikke fæstebrev på, men han drev hele gården. Han har måske været velstillet og sikkert dygtig, for der kom tilsyneladende velstand til gården med ham.

Fra en jordebog fra 1791 kan man se, hvad der avledes på gården i et middelår: 27 tdr. rug, 45 tdr. byg, 24 tdr. havre, 1½ tdr. boghvede og 6 tdr. ærter. Der var 6 heste, 1 føl, 5 køer, 3 ungnød, 12 får, 9 lam og beder, 1 svin og 3 smågrise.

Morten Jensens datter Kirsten Mortensdatter 1768 blev gift med Niels Clausen 1766-1808 født i Roerslev, Nørre Næraa sogn. Han fik, mod betaling af 133 rdl. og 2 mark til Gyldensteen, fæstebrev til gården 1796. Han skulle forrette hoveri hvert år: 10 pløje- og harvedage, 36 andre spænddage og 35 gangdage.

Kirsten giftede sig igen efter mandens tidlige død med Christen Rasmussen 1778-1851 fra Bolmerod, Skamby sogn. De fik fæstebrev på gården.

1823 afstod de gården til Frants Nielsen 1793-1886 fra Melby, som i 1882 blev viet til Karen Nielsdatter 1802-1868. Hun var datter af Niels Clausen og Kirsten. 3 gange er gården nu gået videre til en datter og svigersøn, skønt der i 2 af familierne også har været sønner. Der står ingen steder noget om, hvorfor sønnerne ikke har overtaget gården.

Det blev Frants Nielsen, som i 1854 købte slægtsgården fri af fæsteforholdet til Gyldensteen. Han blev dermed den første selvejerbonde, og han betalte 7.320 rdl. for gården.

Hans søn Christen Frandsen 1824-99 overtog 1868 gården og giftede sig med Ane Marie Rasmussen fra Taastrup, Lunde sogn 1840-1927. De fik 5 sønner, hvoraf den ældste døde af tuberkulose 12 år gammel. Martin Christensen 1871-1905 var søn nummer 4. Han blev elev på Ryslinge højskole, og der er bevaret nogle af hans smukke og sirlige notater fra den tid. De vidner om, at han var en meget velbegavet ung mand. Han var aktiv indenfor gymnastik og skytteforening, og som soldat blev han underkorporal. Hans far døde 1899, og i 1902 afstod hans mor gården til ham.

Samme år blev han gift med Karoline Nielsen 1877-1928 fra Skamby. De fik kun 1 barn sammen: Christian Rasmus Christensen født 8. april 1903. Kort efter brylluppet fortalte Martin sin unge kone, at han var alvorlig medtaget af tuberkulose, som var den tids folkesygdom. Han døde juledag 1905, og efterlod sig en ung enke og en 2½ år gammel søn.

Karoline stod nu tilbage med den store opgave at føre slægtsgården videre for sin lille dreng. Det blev for uoverskueligt for

*Kaaregaard tegnet
af Ellen Vallentin 1982.*

hende, og hun valgte at sælge og flytte hjem til forældrene i Skamby med Christian. Hun blev dog hurtigt klar over, at dette var en håbløs situation, og hun besluttede lykkeligtvis at købe gården tilbage. Det må have været en stor og vanskelig beslutning, som vidner om en kvinde, der både har haft mod, karakterstyrke og kræfter til at erkende sin fejltagelse og ændre den. Desværre har ingen af os, hendes børnebørn, kendt hende, da hun døde allerede i 1928. Far beundrede hende, og han var hende dybt taknemmelig, for hendes handling dengang.

1. november 1906 flyttede hun så tilbage til Badstrup med Christian og sine forældre. Der begyndte nu en slidsom årrække med at få økonomien i orden igen, men det var fremgangstider for landbruget, og kravene var ikke så store. Allerede i 1921 var gården gældfri efter salg og genkøb. Heldigvis fik hun i 1907 en bestyrer Anton Olsen 1884-1937 fra Kløv ved Thisted. De giftede sig senere, og i 1910 kom der en lillesøster Marie på gården. Der skulle nu komme nogle lykkelige år for den lille familie, med voksende velstand og gode forhold for landbruget. Men Karolines forældre, som var flyttet med tilbage, var svagelige, og moderen sad lammet efter en hjerneblødning fra 1914 til sin død 1921, året efter sin mand.

Årene op til første verdenskrig var gode tider, og på gården blev der skabt en fin besætning af R.D.M. køer. Stammmoderen var en kalv, som Karoline havde haft med fra forældrenes gård, da den blev solgt. Denne besætning skulle blive elitebesætning helt op til 1960'erne, og i tidens løb er der solgt mange avlstyre fra den.

Fra århundredeskiftet og frem kom der gang i de tekniske fremskridt indenfor landbruget. Den første selvbinder kom til gården 1907, og den blev købt i fællesskab med naboen. 31. oktober 1908 blev det elektriske lys for første gang tændt på gården. Det var i elektricitetens spæde barndom, og der var mange, der var skeptiske. Installationerne var da heller ikke alt for gode, så i det første tiår opstod der mange gårdbrande. Der blev på gården installeret 29 lampesteder og en 6½ hk motor, som holdt i 45 år. Elektriciteten medførte også køb af tærskværk. 1922 blev der indlagt vand på gården, og det var en stor lettelse, at man slap for at slæbe vandet til alle dyrene. 1923 kom den første bil til gården og i 1927 radio og telefon. Centralvarme 1930 og 3 år senere badeværelse med træk og slip, et af de første på egnen. Malkemaskinen, som kom i slutningen af 30'erne, blev en skuffelse, og den blev ret hurtigt gemt væk. Den stod så ubenyttet til 1953, da det ikke længere var muligt at skaffe folk til håndmalkning. Der kom traktor på gården 1952, og de sidste 2 gamle he-

ste måtte væk 3 år senere. De havde nærmest stået til pynt de sidste år.

Der var blevet opført en ny staldlænge 1907, og i 1911 en ny svinesti, så der nu var grundlag for produktion af ca. 50 slagtesvin om året. 1913 blev gården frilagt, og haven fik stort set det udseende, den har i dag. Stråtagene på udbygningerne blev udskiftet med cementtag 1919.

Christian havde fået tilbud om at studere, men havde ikke spor lyst, så det blev besluttet, at han skulle følge i sin fars fodspor, og engang overtage slægtgården i Badstrup. Efter sin konfirmation blev han karl derhjemme, og han begyndte ret hurtigt at interessere sig for politik og samfundsproblemer. Genforeningsproblematikken og grænsedragningsstriden var nogle af tidens store emner, som han var meget optaget af. Han blev medlem af K.U. og traf for første gang Christmas Møller, som senere skulle få stor betydning for ham.

1921-22 blev Christian elev på Ryslinge højskole. På det tidspunkt var der en ret heftig kirkestrid i Ryslinge, som han blev meget optaget af. Denne kirkestrid bevirkede, at der kom usædvanlig mange mennesker til de møder og øvrige arrangementer, der blev afholdt på skolen. Han fik på højskolen lært et ordentligt dansk, som senere skulle blive til stor gavn for ham. Det blev for ham en meget spændende tid, som kom til at betyde meget for ham. 1925-26 kom han til Dalum landbrugsskole. Det var i et af forstander Petersen-Dalums første forstanderår. Kammeratskabet med jævnaldrende ligestillede var værdifuldt for ham.

Han blev mere og mere involveret i politik, og det medførte, at han blev landsformand for K.U. 1929-32. Han blev tillige opstillet som folketingskandidat i den hjemlige kreds Otterup. Han fik i 1929 så godt et valg, at han blev 1. suppleant i Odense amt.

Det var under arbejdet i K.U., Christian traf Ellen Margrethe Kristensen. Hun var født 1903 i Thisted, hvor hun var kontorassistent på dommerkontoret. Hun var den tredje af en søskendeflok på 10, og hendes far var tømrermester i Thisted. Ellens forældre havde truffet hinanden på Vestbirk højskole, så også på den side har interessen for uddannelse stået højt. Ellen og Christian havde mødt hinanden allerede i 1925 og 19. januar 1933 blev de gift i Thisted kirke. Christian havde overtaget gården 1. november 1932 for en købesum på 67.200 kr.

Det blev en stor omvæltning for Ellen pludselig at stå med ansvaret for folkehusholdning, efter at have være kontorassistent i mange år. Hun havde dog i starten god hjælp af Christians søster Marie, indtil hun i maj 1933 blev gift og flyttede til en gård i

Ebberup. Hun havde fra moderens død 1928 stået for husholdningen. Anton blev ligeledes boende hos dem nogle måneder, inden han købte hus i Slevstrup. Han havde været en god mand for gården og familien i de år, som var gået.

Christian R. Christensen
7. generation på Kaaregaard 1932-1969
Amtsrådsmedlem og Folketingsmand
Landsformand for Dansk Slægtsgårdsforening 1958-1977

30'erne var en hård tid for landbruget, men Ellen og Christian havde fået en god start, og de klarede sig igennem, uden alt for store problemer. For dem blev perioden nærmest en fremgangstid, også fordi de var begyndt på det mest kritiske tidspunkt. Deres fremgang skyldtes ikke mindst den gode stambesætning, hvorfra salget af årstyre indbragte en god årlig indtægt. Før krigen kunne enkelte tyrekalve sælges for op mod 3000 kr.

Christian koncentrerede sig i disse år helt om landbruget, og det politiske arbejde gled i baggrunden, selvom han stadig var kandidat i Otterup kreds. De gik igang med modernisering af stuehuset sidst i 30'erne. Det gamle stråtag blev erstattet med rødt tegl, og der kom kvist til gården og værelser på loftet. Karlekamrene blev moderniserede ved samme lejlighed. Alt dette kostede 5000 kr., men folk sagde alligevel de var tossede, at bruge så mange penge til modernisering.

Februar 1938 blev Inger født og året efter Gudron. Juledag 1940, som hans farfar var død juledag 35 år før, blev Carl Martin Kaare Christensen født. Niels Erik Kaare kom til i 1947.

Samtidig var Christian, som følge af sin kvægbrugsinteresse, med til at starte Nordfyns Kvægavlforening, som han var formand for i 22 år. Ellen blev sekretær lige så længe. Det var en travl tid for Ellen med krigsvanskeligheder, 3 småbørn, husholdningen og sekretærjobbet. Fra 1941 fik hun også ansvaret for meget af gårdens drift, da Christian kom i folketinget som suppleant for Christmas Møller, der måtte flygte til London.

Christian involverede sig efterhånden i mange ting. Bl. a. mejeri på lokalt plan, og han var med til at sammenlægge de fynske mejerier.

Han var formand for Slægtsgårdsforeningen i mange år, og med i kommunalpolitik. Han blev senere valgt ind i folketinget, så han ialt var medlem i 13 år. I 1968 begyndte de at bygge aftægtshus, og de flyttede ind 1. marts 1969. De overdrog gården til Carl Martin med skøde af 11. marts 1969.

Kaaregaard bestod da af matrikel nr. 1, 3e, 3t i Bådstrup samt 2d i Thorup. Vurdering 380.000, som var overdragelsessummen. Dertil 26.000 for besætning og løsrøreværdi 28.000.

Carl Martin havde som sin far, været på Ryslinge højskole og

Dalum landbrugsskole. Han havde været soldat. Også han blev medlem af K.U., hvor han traf Kate Jørgensen. Hun var kontorassistent og fra Odense. De blev gift 3. april 1969, og Kate beholdt sit job i Odense, indtil hun nogle år senere fik ansættelse i et lokalt foderstoffirma. De 2 er 8. generation på Kaaregaard.

Inden de overtog gården, blev den før så gode stambesætning solgt, og kostalden fra 1907 blev lavet om til fedesvin. Der blev bygget kornsiloer i laden og et nyt maskinhus. 1978 blev den sydlige længe revet ned, og der kom nyt værksted og garage i stedet for. Stuehuset blev igen moderniseret, da de flyttede ind. Der kom nyt badeværelse og køkken, og folkestuen blev nedlagt. Der var ikke mere behov for den, da Carl Martin og Kate ville drive gården uden fremmed hjælp. I vores barndom var der fodermester, 2 karle og 2 piger, men således er hjælpen jo forsvundet på langt de fleste landbrug. 1984 blev den gamle veranda fra 1943 i stuehusets sydgavl revet ned, og en ny gavl blev bygget op. Der var desuden blevet installeret halmfyr.

Ellen døde i 1970 og Christian 1977, og aftægtshuset blev solgt.

Kaaregaard drives i dag som rent markbrug, og Carl Martin er gået i sin fars fodspor med udadventede interesser, bl. a. politik og slægtsgårdsforening. Han er medlem af Sønder sø kommunalbestyrelse, og sad i folketinget fra 1984 til 1987.

Navnet Kaaregaard stammer fra en høj nord fra gården Karrehøj, senere Kaarehøj. Navnet har måske forbindelse til sagnskikkelsen Kar. Gården har formentlig først fået navnet i dette århundrede. Ellen og Christian døbte deres drenge med Kaare som mellemnavn, og Niels Eriks drenge har fået samme mellemnavn. Ingers dreng er døbt Kaare til fornavn, så gårdens navn er ført videre i næste generation.

Gudron Kloppenborg-Skrumsager

Kildeangivelse: undersøgelse af arkivar P. K. Hofmansen og optegnelser af Chr. R. Christensen.

Carl Martin Christensen
8. generation på Kaaregaard, der 11. marts har ejet gården i 25 år
Kommunalbestyrelsesmedlem siden 1974 og nu formand for teknisk Udvalg
Medlem af Folketinget 1984-1987
Landsformand for Dansk Slægtsgårdsforening siden 1987

KRONIK

Beskedenhed efter døden!

Af gårdejer Peder Møller Frifelt, næstformand i Dansk Slægtsgårdsforening, formand for Bladudvalget

For en del år siden, fik vi hver sommer besøg af en ældre slægtning, som havde levet sin barndom og ungdom i det vestjydske, men som voksen rejste til København og fik uddannelse og senere stilling dér. Men hver sommerferie søgte han tilbage til barndomslandet for at hilse på gamle venner og slægtninge.

Eftersom årene gik og flere af vennerne faldt bort, ændrede ferieturen karakter til i større grad at blive besøg på egnens kirkegårde, uden at han af den grund fandt ferieturen forringet.

Dengang fandt jeg, at det var en ejendommelig ferie, men som årene er gået, har jeg fået lettere ved at forstå værdien af at stå en kort stund ved et gravsted og erindre gode stunder og minder, man har fælles med den, som hviler der. Går man derefter en tur på kirkegården, kan man glæde sig over, at langt de fleste kirkegårde er skønne velholdte anlæg med træer, buske og blomster og i disse anlæg ligger ofte store velholdte familiegravsteder med flere generationer, der fortæller om bofasthed, trofasthed og hjemstavnsfølelse, der ofte er baggrunden for det skønne velplejede landskab omkring vore landsbykirker. Men i de senere år oplever man, at et ret stort areal på kirkegården, er en veltrimmet græsplæne, der med en diskret granittavle fortæller, at det er de ukendtes grav. Der kan være mennesker, der selvvalgt eller af uheldige omstændigheder lever livet så ensomt, at det måske er naturligt, at de når den tid kommer, ønsker at hvile anonymt. Men når mennesker, der har børn og børnebørn og lever i et trygt slægtssammenhæng forkynder, at der er ikke nogen, der skal have ulejlighed af dem, når de er døde og derfor vil bisættes i de ukendtes grav, så er der noget, der er helt galt. Den afgørelse skal de ikke selv træffe. Det er næste generation, der skal afgøre, om de hurtigst muligt vil slette tavlen ren og glemme fortiden og leve i nutiden alene med de begrænsninger det giver, men uden tyngende forpligtelser overfor det som har været. Men de bør også have muligheden for at vedgå »arv og gæld« i andet end kroner og øre-sammenhæng og måske opdage tilfredshed og glæde ved at ære de afdøde og måske i en stille stund ved slægtsgravstedet finde plads i slægtens kæde i bevidstheden om, at ingen kæde er stærkere end det svageste led.

Er nogen i tvivl om de evner at holde familiegravstedet i rimelig smuk stand, så kan problemet løses ved at indbetale et overkommeligt beløb til Stiftet, så bliver gravstedet holdt i smukkeste stand i en lang årrække (20-30 år), så er der måske efter den tid een af slægten, der med glæde vil påtage sig den opgave.

Et folks kultur kan i nogen grad bedømmes efter deres forhold til den fortid som nutid og fremtid er fortsættelsen af. Så spørgsmålet er om selvudslettende beskedenhed, selv efter døden, er prisværdig?

P. M. F.

Hjemstavns Kirke

Ældefuret, gråstenstynget,
Sylden dybt i Oldtids Tro.
Svalekredset, stormomslynget
Vartegn over Sognets Bo!

Her de fandt det store Møde
mellem Tid og Evighed,
Slægt bag Slægt, der stred og døde,
sank i Muld i Kirkefred.

Gråstenshus, der signer, samler
dem i Strid og dem i Støv,
mod dit Læ de trætte famler
til en seng bag Ler og Løv.

Seng ved Seng med Græstørvisider
under Svøb af Sol og Regn –
Rastløs rinder Blæst og Tider –
Fast står Sognets Samlingstegn!

Salomon J. Frifelt

NYT fra kredsene

Sjælland Syd

Kredsen afholder generalforsamling onsdag den 9. marts kl. 19.00 i Skelby Forsamlingshus.

Efter generalforsamlingen fortæller tidl. borgmester i Suså Kommune – Verner Larsen om sit liv som landmand og som medlem af amtsråd, sogneråd og kommunalbetyrelse. Foredraget hedder »Fra malkestol til borgmesterstol og fra borgmesterstol til malkestald.«

Forårsturen bliver en heldagstur onsdag den 18. maj.

Vi skal besøge Tybjerg Kontrolhønseri, Sorø Akademi og slutte af på Knurvanggård hos Gudrun og Arne Nielsen, hvis søn – Ole G. vil være vor guide på turen.

Halvdagsturen bliver tirsdag den 21. juni.

Vi besøger herregården Nysø ved Præstø, kører derefter ad hyggelige veje til gårdejere Annelise og Asger Jespersen i Sjolte.

Meta Larsen

Vejle Amt

Onsdag den 19. januar 1994 var der indbudt til besøg på »Thommysmindencentret«, Hvejsel, Jelling.

Ejer og centerleder Ejgild Kristensen startede som selvstændig landmand i 1965, men lyst og medfødte evner bevirkede, at landbruget gik mere i baggrunden, og bygningerne blev ombygget til lokaler for gymnastik og fysioterapi. 1983 startedes et center, der kunne tilbyde afspænding og motorisk træning. Men siden har centret yderligere været i udvikling og kan tilbyde undervisning/optræning på en lang række specialområder, samtidig har det været nødvendigt at sammensætte en personalegruppe med et alsidigt fagligt fundament, så der er ansat: fysioterapeut, sygeplejerske, afspændings/bevægelsespædagog og idrætsledere. Centret er godkendt af offentlige myndigheder og søges af et klientel – børn og voksne – på over 500 om ugen.

Centret er oprettet og drives udelukkende ved privat initiativ, og er et familieforetagende, tre sønner – med alsidig uddannelse – er med i arbejdet. Centret nyder stor anseelse langt ud over

kommunens grænser. En særdeles interessant eftermiddag.

Holger B. Juul

Sommerudflugten er arrangeret til den 8. juni 1994 og går til »Harrild Hede« ved Brande. Under sagkyndig ledelse vil der blive vist moderne skovrejsning, hede, fiskeri, camping m. m. og en storslået natur. Afslutning med kaffebord på »Vester Mølle«. Mere derom senere.

Holger B. Juul

Bornholmskredsen

Generalforsamlingen afholdtes 7. februar på Bornholms Folkehøjskole. Formanden omtalte, hvad der var sket både lokalt og på landsplan. Der var genvalg af Erik Kofoed, Carsten Jørgensen og Poul Ancher Hansen.

Efter generalforsamlingen fortalte konsulent Anders Frederiksen om de forskellige måder, der findes for at imødegå nogle af de værste urimelige gave- og arveafgifter.

Anders Frederiksen sluttede aftenen med at fortælle noget om sin tid som konsulent på Bornholm for 30 år siden.

Poul Ancher Hansen

Sønderjylland Syd

Der indbydes til generalforsamling torsdag den 17. marts 1994 kl. 19,30 på Ullerup Kro. Efter generalforsamlingen vil Slægtsgårdsforeningens landsformand Carl Martin Christensen holde foredrag. Emnet er: »Livet på landet før og nu«.

Kom til denne aften, og tag naboen med.

Sommerudflugten vil i år gå til Vestfyn, hvor landsforeningen holder årsmøde sidste weekend i maj. Program ses side 4.

Bestyrelsen

Vestsjællandskredsen

Generalforsamlingen blev afholdt på Høng Landbrugsskole onsdag den 26. januar, hvor såvel kredsformanden Arne Højland som borgmester Chr. Nielsen, Tølløse blev genvalgte til bestyrelsen.

Efter generalforsamlingen og før kaffen fortalte tidligere borgmester Verner Larsen, der er medlem af Slægtsgårdsforeningens hovedbestyrelse, om sit liv. Foredraget hed: »Fra malkestol til borgmesterstol, og fra borgmesterstol til malkestald.«

Ribe Amt

Kredsen afholder vintermøde mandag den 14. februar kl. 20.00 på Midtjyllands Landbrugsskole i Grindsted. Mødet er tilrettelagt i samarbejde med Ribe Amts Landboudom. Ejendoms-konsulent Anders Frederiksen, Hobro taler om: »Billigste og bedste ordning af gårdhandler og generationsskiftet i Landbruket.«

Efter kaffen vil der være generalforsamling.

Formanden Carl P. Jensen er på valg, og han har meddelt, at han ikke modtager genvalg.

Haderslevkredsen

Torsdag den 10. marts kl. 14.00 afholdes forårsmøde med generalforsamling på Tørning Kro ved Hammelev ved Vojens.

Efter kaffen fortæller lektor Jørn Buch, Haderslev, formand for Grænseforeningen, om Grænseforeningen – og dens opgaver.

Bestyrelsen

Velkommen til nye medlemmer:

Kirsten og Poul Pedersen
6 Rose Road
Grey Lynn, Auckland
New Zealand

J. V. Bragegaard Hansen
Algade 69, 1
4760 Vordingborg

Niels Jørgensen
Kappelagervej 3
8983 Gjerlev J

Gårdejere Kirstine og
Gunnar Kristiansen
»Solbakken«
Tranumvej 180, Birkelse
9440 Aabybro

Gårdejere Connie Jeppesen og
Lorents Berntzen
»Voldkærgaard«
Voldkærvej 113
9490 Pandrup

Nyt fra Arkivet

Dødsfald

Kort før jul døde fru Aase Hald, som i 1982 til hen imod 1990 var medhjælper på Slægtsgårdsarkivet.

Fru Hald blev 81 år.

Hun var en venlig og flittig medarbejder, som arkivet satte stor pris på.

Vagn Mathiasen

Sylvest Jensen billeder

Arkivar E. Overby har planer om at skabe en udstilling på Slægtsgårdsarkivet med luftfoto af danske slægtsgårde fra firmaet Sylvest Jensen.

Arkivaren siger, at det naturligvis ikke behøver være de store indrammede billeder, som er dyre at sende og som optager megen plads. Helst vil han låne de små postkort, som han forventer mange ligger med.

Udstillingen skulle gerne åbnes i midten af foråret, og stå et par måneder. Skulle der blandt læserne være interesse for at hjælpe arkivar Overby, så ring eller skriv (adresse og telefonnummer side 2).

Husk at skrive navn og adresse samt gårdnavn på billederne, og ikke mindst, at notere fra hvilket år billedet er taget.

OGN

Som farmer og guldgraver i Australien

I perioden mellem 6. november 1991 og 23. marts 1992 var Anders Ploug fra Rødby på et spændende ophold i Australien, hjulpet på vej af Jens og Anna Jensens Fond.

Anders Ploug er fra slægtsgården Hedvigsminde nær Rødby. Efter at have afsluttet agrarøkonomuddannelsen på Næsgård Agerbrugsskole, fandt han tiden inde til en studietur til Australien.

Anders Ploug søgte og fik 10.000 kr. fra Jens og Anna Jensens fond, som Dansk Slægtsgårdsforening forvalter.

Når det blev Australien, skyldtes det en kontakt, som familien havde fået, da der nogle år tidligere var kommet en dame fra Australien, som gerne ville se den gård, hvorfra hendes slægt stammede. (Det var dog fra en tidligere slægt på gården). Dette bekendtskab medførte en invitation, og dermed var interessen skabt.

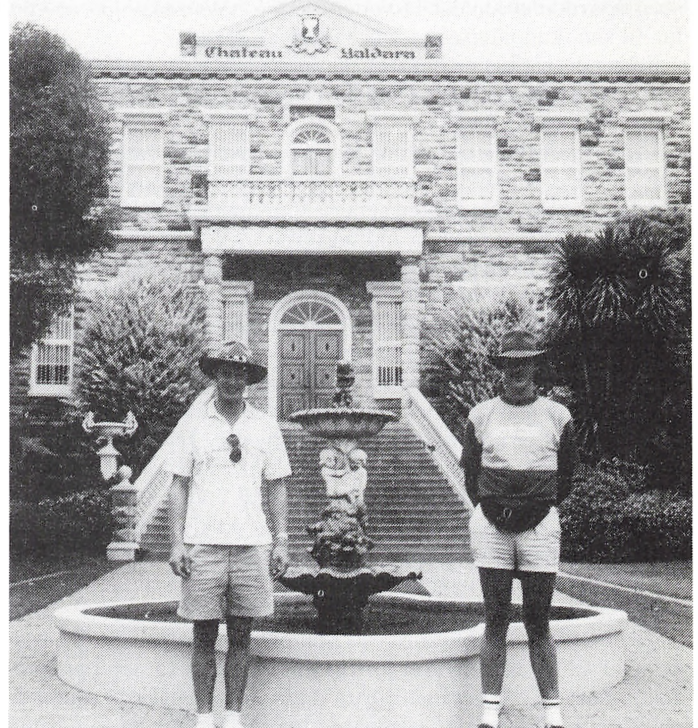
I Australien ventede et spændende program, som skulle vise den unge landmand så mange sider af landet som muligt.

Første ophold var hos en farmer i Queensland, hvis farfar var indvandret fra Danmark. Han havde 10.000 ha, der lå hen til græsning for får og fedekvæg.

Her blev tiden bl. a. brugt til buskrydning.

Derefter fulgte nogle uger hos en farmer, der dyrkede bomuld.

På den tid da Anders var der, var det sæson for radrensning af bomuldsmarken. Så fulgte en tur i en kulmine, hvor Anders Ploug var med til at grave kul, og endnu en oplevelse ventede under jorden, da han kunne komme med ned i en opalmine.

Anders og landbrugsskolekammeraten Christian Bencard gør sig som vinkendere ved det australske Chateau Yaldara.

En månedstid forløb hos en farmer, der dyrkede tomater, vandmeloner, vindruer og ferskner.

Selvom det var en privat tilrettelagt studietur, fik Anders Ploug kontakt med andre danske udviklingsrejsende.

Men afstandene i Australien er store, f. eks. 50 km til postbyen, 80 km til busstoppestedet, 120 km til købmanden og 400 km til smeden, når udgangspunktet er den første farm, som Anders var på.

Mens han var på farmen med grønsager og frugt, blev der lejlighed til en uges ferie på Tasmanien, hvor der på turen frem og tilbage var ophold i Melbourne. Her mødte han en landbrugsskolekammerat, der havde været i Amerika.

Efter at være vendt tilbage fra turen til Tasmanien fik Anders Ploug licens til guldgraveri. En sådan licens opnås ved kontant at erlægge et mindre beløb. Anders fandt også guld, men det var i meget små mængder. Historien melder ikke noget om, om guldets værdi oversteg prisen for licensen, men oplevelsen med at vaske guld, som de gamle guldgravere, kan ingen fratage ham.

I udforskningen af Australien, blev der besøg på en krokodillefarm, en bomuldsfabrik og en svinefarm.

Opholdet sluttede med en periode som turist sammen med andre »opdagelsesrejsende« fra et udviklingsprogram.

Anders ønsker gennem denne beretning om sin tur at takke for legatet fra Jens og Anna Jensens fond. Han var glad for at have været afsted, og det havde været en meget stor oplevelse, og så lærer man meget om andre landes levevis og moral.

I dag driver Anders sammen med faderen Helmer Ploug slægtsgården Hedvigsminde og gården Bjerget, og i ærtehosten kører han for Frigodan.

Anders Ploug, der her brændemærker en kalv, var glad for sit ophold i Australien, hvor han så og oplevede meget, men også lærte noget om landets levevis og moral.

Annexgården i Svostrup

Af gårdejer Anders Peter Pape Andersen og arkivar Ejgil Overby

Som nabo til en af Silkeborgens bedste spisesteder, Svostrup Kro, ligger ved Gudenåen den idylliske og smukke, gamle »Annexgaard«, som Midtjyske Kreds havde fornøjelsen at besøge sidste sommer. Gården har en ret enestående historie som slægtsgård, idet mindst 11 generationer, hovedsageligt i arv fra far til søn, kan påvises at være ejere af gården.

Følgende artikel er baseret på oplysninger og undersøgelser udført af gårdejer Søren Daniel Kristensen, Dalsgaard og lærer Vald. Andersen, Bække.

»Annexgaarden« har sandsynligvis i Svostrup været præste-gård for sognets præst og blev oprindeligt kaldt »Kirkegaarden«. Da kirken senere kom under Grønbæk præste-embede, fulgte gården og indtægterne med. Gårdens beliggenhed ved siden af en lille bæk med klart kildevand gør, at den regnes for at være en af egnens ældste gårde, måske endda oprettet før bønderne havde lært at grave brønde.

De første konkrete oplysninger om »Annexgaarden« findes i et brev fra 1553, hvori Christian III meddeler pastor Hans i Grønbæk, at han må forundes landgilde af kirkegården i Svostrup. Brevet er i sin fulde ordlyd gengivet og trykt i Hans Hoffmanns Fundationer 3. bind, udgivet 1758. Ved landgildematrikel af 1662 bliver gården sat i hartkorn til 7 td. Til gårdens ejer skal der svares 1 skp. havre, 3 skp. byg, 4 skl. spindepenge, 20 skl. brobyggepenge. Til præsten i Grønbæk skal der årligt svares 1 ørt rug, 1 ørt byg, 1 ørt havre og 1 lispund smør. Gårdens fæster hed den gang Anders Gundesen.

Ved matr. af 1668 beskrives »Annexgaarden« at være i besiddelse af 42 td. land dyrket jord fordelt med 34 td. land på Svostrup mark, 2 td. land på Borup mark, 5 td. land på Grauballe mark og 1 td. land på Dalsgaards mark. Der var da to gårde i Svostrup, og de dyrkede jorden i fællesskab og havde hveranden ager.

I 1658 fik Christen Gundesen gården i fæste på den udtrykkelige betingelse, at han giftede sig med enken efter den forrige ejer, Peder Jensen. Christen Gundesen var søn af Gunde Geertsen, en anset ejer af Alling Mølle, men ellers var han ikke en særlig heldig fæster, idet han indviklede sig i en mængde stridigheder. Desuden blev han dømt for ulovlig skovhugst, hvad dog den gang kunne ske for den bedste. 1682 toges der syn over gården. Ganske vist tilhørte den præsteembedet, men herlighedsretten ejedes af skovrider Henrik Andersen Vendelbo i Grauballe. Den havde han arvet af Fischerslægten på Allinggaard, og ved synet blev »Annexgaarden« fundet så forfalden, at Christen Gundesen blev fradømt sit fæste.

I 1690 skriver præsten om »Annexgaarden«: »Gården er beliggende udi Svostrup by sønden for kirken, af 4 huse indbyggt. I-sæthuset (stuehuset) af 13 fag, ladehuset af 13 fag og den østre rolling af 10 fag, den nordre rolling af 13 fag, af hvilke denne er meget brøstfældig på tømmeret. Gården var overalt for 5 års tid siden for mandens armodis skyld forfalden og bygfældig, hvorfor jeg selv på nogle års tid måtte betale skatterne. Men siden skatten på herligheden blev noget lindret, haver en anden antaget den og repareret noget på dens bygfældigheder.«

Den ny fæster af »Annexgaarden« blev Anders Pedersen Dyhr fra Linå sogn, søn af Peder Pedersen Dyhr, som desuden havde sønnerne Peder og Jens, der blev ansete mænd i landsbyerne Lemming og Ebstrup. Anders Pedersen Dyhr var gift med Mette Nielsdatter Mollerup, en søster til Peder Nielsen Mollerup på Vestervig Kloster. Dette familieskab gav anledning til, at Anders Dyhr 1695 måtte møde i retten, idet ridefogeden på herregården Vinderlevgaard (nu Vinderslevholm) krævede, at han skulle fremvise sin adkomst til at opkræve kirkeskatten i Lemming sogn. Han havde taget tiende i kærven d.v.s. i neg på marken, hvilket havde givet anledning til utilfredshed blandt folkene

i Lemming, der ikke måtte tage kornet ind, før tiende var taget. De hævdede, at Anders Dyhr ikke var kommet, da de sendte bud efter ham, for at han skulle »tiende«. De havde derfor tabt tålmodigheden og havde kørt kornet ind, hvilket naturligtvis var ulovligt. Nu ønskede de, som det var tilfældet mange steder, at forpagte tienden, således at Anders Dyhr fik en kontant betaling, mod at de kunne tage kornet i hus, når det passede dem. Bøndernes repræsentant, ridefoged Johan Voss, indledte sagen med at kræve bevis fra Anders Dyhr til at være tiendetager i nabosognet. Lemming Kirke, eller rettere det såkaldte jus patronatus til denne, var af kongen solgt til Jørgen Grubbe Kaas, Rybjerg, som igen havde pantsat den til Peder Nielsen Mollerup mod et lån på 300 rdl., hvorefter han igen havde overdraget til svogeren at opkræve tiende.

Imidlertid havde en anden herremand, Otto Marsvin til Trudsholm, også gjort krav på en del af Lemming kirketiende. Johan Voss kunne desuden oplyse, at Anders Dyhr havde fjernet nogle tavler bly fra den søndre side af kirketaget og erstattet det med tegl. Til trods for at kirkebly blev betragtet som urørligt, kunne Anders Dyhr dog klare frisag. Først fremviste han svogerens fuldmagt til at tage tiende, og derefter forklarede han, at Peder Nielsen Mollerup havde ladet kirketaget omstøbe, hvorved der kom til at mangle nogle tavler, og kun disse blev erstattet med tegl. Retsagen endte med, at der skulle oprettes en kontrakt mellem tiendeyderne og tiendenyderne.

Peder Nielsen Mollerup må betegnes som en såre driftig mand, der arbejdede sig op fra bondesøn til herremand. Samtidigt må det desværre erkendes, at han var en hård og hensynsløs person, der af eftertiden bliver placeret som en af tidens værste bondeplagere. Det betyder selvfølgelig ikke, at Anders Dyhr var af samme type. Dog, Edvard Egeberg fortæller i sin bog »Silkeborg Slot«, at Anders Dyhr i 1688 blev anklaget for forsøg på skovhuggeri. Anders Dyhr er af skovfoged Jens Rasmussen og fuldmægtig Jens Nielsen fra Silkeborg indstævnet for Hids Herreds ting, hvor anklagerne anfører, at de en aften havde truffet Anders Dyhr i skoven ved Lille sø, øst for Silkeborg, hvor han var ved at fælde en eg, som han ville have med sig hjem i sin vogn. Efter at sagen først var blevet udsat i 3 uger, møder Anders Dyhr op med et langt skriftligt indlæg, hvori han fortæller, at han på hjemvejen gjorde ophold ved Lille-sø. Her hørte han pludseligt stor bulder og larm, hvorfor han blev bange og flygtede med sit køretøj ind i skoven. Her havde han uheldigvis mødt Jens Rasmussen og Jens Nielsen, som havde beskyldt ham for skovtyveri, og som havde slået både ham og hans heste. Under retsagen oplystes det, at Jens Nielsen og Anders Dyhr forinden havde »snapset« sammen på Silkeborg Kro, medens Anders Dyhr havde korn til maling på møllen. Muligvis havde Anders Dyhr da antydnet, at han ville have en pind med sig hjem i vognen. Der faldt ingen dom, idet der opnåedes forlig mellem parterne. Fra Arilds tid var bønderne vant til at hente træ i skovene, og da gods og skov kom under privat eje, havde bønderne vanskeligt med at finde sig i, at dette ikke længere var tilladt.

Anders Dyhrs søn, Christen fik »Annexgaarden« i fæste i 1716, fæstebrevet lyder som følger: »Vi Niels Henriksen Wendelbo til Grauballegaard gør hermed vitterligt, at Anders Petersen Dyhrs søn, Christen Andersen Dyhr, har fæstet faderens gård i Svostrup, »Kirkegaarden« kaldet. Forskrevne gård med al dens tilliggende, bygninger, mark og eng skal nævnte Christen Andersen Dyhr have i fæste på livstid, imod at han, i rette og forfaldne tid og terminer, betaler alle Kongens skatter. Ligeså årligt og i rette tid udreder og svarer alle husbonden tilkomne rettigheder af landgilde og arbejde, som hidtil er svaret af stedet. Grauballegaard 10. juni 1716. Niels Henriksen Wendelbo.«

Fotografi fra ca. år 1900

Fra højre mod venstre

Anders Andersen

Niels Andersen (søn)

Johanne Andersen (kone)

Ane Cathrine (mor til Anders Andersen)

Mine (datter)

En nabokone

Cathrine (datter)

Hjordedreng med hund

Marie (datter)

En tjenestepige

Avlskarl Kristian Andreassen

En tjenestekar

Anders Dyhr døde dog først i 1726. Han opnåede selv at blive ejer af Lemming konge- og kirketiende, som efter hans død solgtes til godsejer Chr. Fischer, Allinggaard for 1600 rdl. Ved skiftet omtales følgende sønner: Peder Dyhr den ældre i København Peder Dyhr i Kristiania (Oslo), Christen Dyhr og Niels Dyhr i Svstrup sogn og en yngste søn, Henrik Dyhr, der opholdt sig hos broderen i København.

En af sønnerne, Niels Dyhr, opholdt sig i 1722 hos morbroderen på Vestervig Kloster. Her forefaldt dette år en ret uhyggelig begivenhed, idet en af Peder Mollerups bønder, Niels Poulsen af Agger sogn, døde på gården efter at have været udsat for en brutal behandling. For at undgå tiltale lod Peder Mollerup den døde begrave på mislig måde, idet han lod en af sine folk tilkaste graven, inden der forelå tilladelse. Niels Dyhr og vistnok også en af Peder-brødrene, som ligeledes opholdt sig på herregården, må have stiftet et nært bekendtskab med al den brutalitet og vold, som dengang må have præget livet på Vestervig Kloster.

Christen Dyhr døde allerede i 1730. Om han har været gift eller har levet som ungar, vides ikke, men han havde ingen livsarvinger. Hans bo blev taget under offentligt skifte, og alt til boet hørende blev registreret af godsejer Fischers fuldmægtig. Godsejerne skulle den gang holde skifte over deres fæstere. At det har været et meget stort og rigt bo fremgår af skifteprotokollen fra Allinggaard, idet skiftet omfatter ca. 50 sider i protokollen.

Muligvis har der været strid om delingen, for fire måneder efter dødsfaldet, blev der afholdt offentlig auktion. Det er interessant at notere, hvad der fandtes i et velhavende bondehjem på den tid. Et langt træbord af fyr blev solgt for 5 mark og 6 schil., 7 lurfade for 9 schil., en hvid bolster-dyne kostede 3 rdl., andre dyner kun 1 rdl. pr. stk. Desuden var der meget sølvtøj: 4 sølvskeer kostede 6 rdl., 3 mark, 3 schil., en sølvbæger med inskription 4 rdl. Af besætningen fandtes 4 køer, 6 stude og 1 kvie som kostede fra 3 til 11 rdl. pr. stk. 18 får solgtes til Clemen Fischer, Øster Kejlstrup for 15 rdl., 6 svin blev solgt for 5 rdl., 12 mark, 13 schil., 14 td. rug solgtes for 35 rdl. Selv om en del af boet endte udensogns, så blev det mest værdifulde dog opkøbt af familien. Vurderingssummen var på 249 rdl., men da der var mange interesserede købere, nåede salget op på 326 rdl. som efter fra- drag af udgifter blev delt mellem afdødes moder og søskende.

I 1734 bortfæstedes »Annexgaarden« til Niels Jensen, født i Resdal. Christen Dyhrs søster, Metter Andersdatter var gift med Niels Jensen.

Efter Niels Jensens død får hans søn, Anders Nielsen Dyhr »Annexgaarden« i fæste ved fæstebrev af 19. maj 1758. Han

blev gift 7. søndag efter trinitatis samme år med den 22-årige Mette Nielsdatter, datter af Niels Rod og hustru fra Grauballe. På det tidspunkt må svigerfaderen være død og moderen gift igen, for ved brylluppet omtales bruden som stiftedatter af Anders Jakobsen i Svstrup. De fik 5 børn.

I et hoverireglement af 6. maj 1769 oplyses det, at »Annexgaarden« da havde 28 td. land med korn, der avledes 14 læs hø, og at man kunne græsse 7 høveder på overdrevet. Marken var inddelt i 10 marker, hvoraf 5 var med korn og 5 med græs. I landgilde skal fæsteren svare 3 rdl., og til præsten i Grønbæk skal svares 10 skp. rug, 20 skp. havre og 60 pund smør. Som hovarbejde skal der fra gården afgives 1 spanddag og 2 gangdage om ugen i så- og høst-tid.

I 1794 fik sønnen, Niels Andersen Dyhr gården overdraget efter kontrakt med faderen. Kontrakten blev approberet af Grauballegaards ejer og tinglæst. Noget fæstebrev fik Niels Andersen Dyhr ikke, idet der i udkastet til et sådant af husbonden var opført »usædvanlige og da nye opfundne bebyrdelser af hoveri, der gjorde, at jeg ej kunne modtage samme.« Den omtalte husbond eller rettere herlighedsejer må have været Jean Arnold Fischer på Allinggaard, som i 1804 solgte sine godser.

De efterfølgende godsejere må betegnes som godsslagtere, og deres hensynsløshed fik bl. a. Niels Andersen Dyhr at mærke. Grauballegaard ejedes i 1808 af kaptajn Müller på Møllerup ved Ebeltoft sammen med et par konsorter. 1807-08 blev Svstrup by udskiftet, og denne lejlighed benyttede kaptajn Müller til at beskæftige sig med »Annexgaardens« forhold. Først forlangte han, at Niels Andersen Dyhr skulle købe gården til selveje for ca. 1300 rdl., idet han henviste til, at Niels Andersen Dyhr intet fæstebrev havde. Da det ikke kunne blive til noget, pålagde han Niels Andersen Dyhr en forhøjet årlig afgift, som denne ikke så sig i stand til at betale »uden hurtigt påfølgende ruin.«

En dag i efteråret 1808 kom tre mænd med to plove fra Grauballegaard og begyndte at pløje et stykke af »Annexgaardens« jord. På Niels Andersen Dyhrs forespørgsel blev det oplyst, at kaptajn og birkedommer E. C. Müller agtede at oprette et husmandssted på jorden, der altså skulle fratages »Annexgaarden«. Resultatet heraf førte naturligvis til en retssag, under hvilken alle de gamle dokumenter og fæstebreve blev fundet frem. Især gjaldt det at få fastslået, at gården faktisk tilhørte præsteembedet. Dette syntes at være gået i glemmebogen, idet gårdens landgilde jo, som nævnt, skulle betales til herlighedsejeren, selv om præsten også modtog en årlig ydelse fra gården.

Ved herredstingets dom blev det fastslået at gården tilhørte præsteembedet. Herlighedsretten betød, at Grauballegaards

ejere skulle føre tilsyn med, at gården ikke blev vanrøgtet, for hvilken ulejlighed der skulle svares 3 rdl. årligt af gården. Dømmen gik den pågældende kaptajn og birkedommer imod, idet vedkommende kendtes uberettiget til at udskille jord fra »Annexgaarden«.

Niels Andersen Dyhr købte »Annexgaarden« til selveje. Desværre findes skødet ikke omtalt i pantebogen, men det er sandsynligvis sket ca. 1815, idet der om et pantebrev, dateret 13. juni 1816, oplyses, at Niels Andersen Dyhr har lånt 2000 rdl. af provst Bagger i Linå, som hermed fik pant i gården, næst efter 200 rdl. til Jean Arnold Fischers arvinger. Måske er det penge, som han har brugt til at købe »Annexgaarden« for.

Senere må Niels Andersen Dyhr være blevet velhavende, thi foruden at overdrage »Annexgaarden« til sin søn Anders, bliver han i stand til at købe gårde til sine andre sønner. I 1830 køber han således matr. nr. 5 i Borup (»Klostergaarden«) til sønnerne Jens og (lille) Anders. I 1833 overtager Jens alene »Klostergaarden« og bliver gift med Else Andersdatter, gårdmandsdatter fra matr. 10 i Borup. Deres eneste datter, Mette Jensen bliver gift med Anders Klostergaard og bliver stammomder til den på egnen udbredte Klostergaard-slægt. (Lille) Anders køber i 1833 ved faderens hjælp en gård matr. nr. 7 i Asmindegårde. Niels Andersen Dyhrs yngste søn opnår også at blive gårdmand, idet han i 1839 køber matr. nr. 7 i Grauballe.

Overtageren af »Annexgaard«, Anders Nielsen Dyhr giftede sig ca. 1830 med Kirsten Marie Petersdatter, datter af husbeboer Peter Kristensen. Han er sandsynligvis identisk med en tidligere skoleholder i Svstrup, som var gift med Anders Nielsen Dyhrs faster. Anders Nielsen Dyhr fik 24. maj 1830 skøde på »Annexgaarden«, og til sine forældre skal han i aftægt svare, foruden husly, årligt: 4 td. rug, 1 td. malt, 1 td. boghvedegryn, 2 lispund smør, 2 lispund flæsk, 4 pund uld plus 1 pot mælk dagligt og brændsel og halm til senge. De fik to børn, hvoraf en datter, Mette Marie Andersdatter blev gift med Niels Peter Hjort, søn af gårdmand Rasmus Hjort i Grauballe. Til de unge blev der bygget på en hedelod til Rasmus Hjorts gård, matr. nr. 4d, Grauballe mark.

Som den med sikkerhed kendte 7. generation overtog Niels Andersen i 1859 »Annexgaarden«, Niels Andersen, født i 1831 blev gift med Ane Catrine Andersdatter, datter af sognefogeden i Grauballe, Anders Pedersen.

I 1866 byggede de nyt stuehus (det nuværende), indrettet med stor bageovn. Der indrettedes også mejeri, hvor der blev kørt smør og produceret ost, 30 år før man byggede det første andelsmejeri på egnen. Smørret blev solgt til en Randers-købmand og transporteret med pram på Gudenåen. Niels Andersen var en klog og driftig mand, der bl. a. holdt af at læse bøger omhandlende dyrlægelitteratur. I familien findes en bog, udgivet af den kgl. Veterinærskole i 1846 og signeret af Niels Andersen 1848, desuden en veterinærbog, foræret af højærværdige provst Jessen, Grønbæk i 1865. Da der ikke fandtes dyrlæge i miles omkreds, benyttedes han som dyrekurerer i vidt omfang. I mange år red han rundt på hesteryg indtil i 1880 omegnens bønder samlede penge ind og forærede ham et køretøj (gig), som blev en slags kendetegn for hans praksis.

Niels Andersen blev to gange indvalgt i Grønbæk-Svstrup sogneråd. At den ansete mand ikke var så let at løbe om hjørner med, viser bl. a. et læserbrev i »Silkeborg Avis« 19. december 1862. På løverdagen 13. december havde han faldbudt et læs rug til bager Thorendal. Da han betvivlede, at bageren havde afvejet hans rug korrekt, blev denne vred og trak en 5 rdl.-seddel frem med de ord, at den vovede han på sin vægts bestemthed, hvis Niels Andersen turde sætte een imod. Aftalen blev nu, at Niels Andersen skulle opsøge fire forskellige købmænd og få rugen vejlet hos dem. Det viste sig, at rugen på deres vægte i gennemsnit holdt en vægt på 114 pd. holl. mod bagerens 109 pd. holl. Niels Andersens snildhed og ironi kommer til udtryk i læserbrevet, idet det slutter med en undskyldning: »Nu skulle man have troet, at hr. bagermester, der jo gerne vil ride den høje hest, ikke ville have taget sine ord tilbage for 5 rdl., men det generede ham ikke i mindste måde, og med en mine og værdighed, erklærede

rede han, at købmændenes vægte var falske, medens derimod hans var fuldkommen rigtig, da den for nylig var kommen fra København, – hvilken den forresten også så ud til, da den lignede de genstande, som har manglet lyset en del år i jorden, – og han ville ikke betale de 5 rdl., men det var ham ligegyldigt, om det så skulle gå til proces, han regnede ikke, om den endog skulle koste 500 rdl. Skønt hr. Thorendals ord blev udsagte med megen harme, så må han dog undskylde, at jeg ikke så ubetinget kan slå lid til deres rigtighed, da de står i modstrid med de fire købmænds.« Hvordan sagen endte, vides ikke, men bager Thorendals jul er sikkert blevet en smule spoleret, efter at han således er blevet »hængt ud« i avisen.

Desværre blev Niels Andersen ikke gammel, idet han døde som 56-årig i 1887. Enken drev en tid gården videre, indtil den næstældste søn, Anders, der blev hjemsendt fra militæret som løjtnant af reserven, kunne overtage styringen.

Den ældste søn blev gift med en slægtning fra »Klostergaarden«, gårdmandsdatteren Nicoline, og ved familiens hjælp lykkedes det dem at overtage Alling Nygaard i Grauballe. En datter blev gift med Christian Haugaard og siden, gennem 4 generationer, har familien Haugaard ejet gården.

Af de andre af Ane Catrine og Niels Andersens 8 børn blev 3 døtre gift med driftige landmænd på Thorsølund, Borupholm og i Nisset og stammødre til slægter på egnen ved navne som Busk Sørensen, Byriel og Bøgild. En datter blev gift med sønnen fra Svstrup Kro Jens Peter Andersen, men efter at vejene forbedredes og pramfarten svigtede, byggede de i 1888 kro- og købmandshandel i Grauballe. En søn blev skolelærer, først ved Asmindegærde skole, senere ved Asum skole, nær Odense. Den yngste søn, Martin Andersen blev landmand på Hammel-egnen; – da hans søn blev døbt, fik han navnet Niels Dyhr Andersen. Dyhr-navnet blev altså her bevaret, hvorimod det var forsvundet fra »Annexgaarden«.

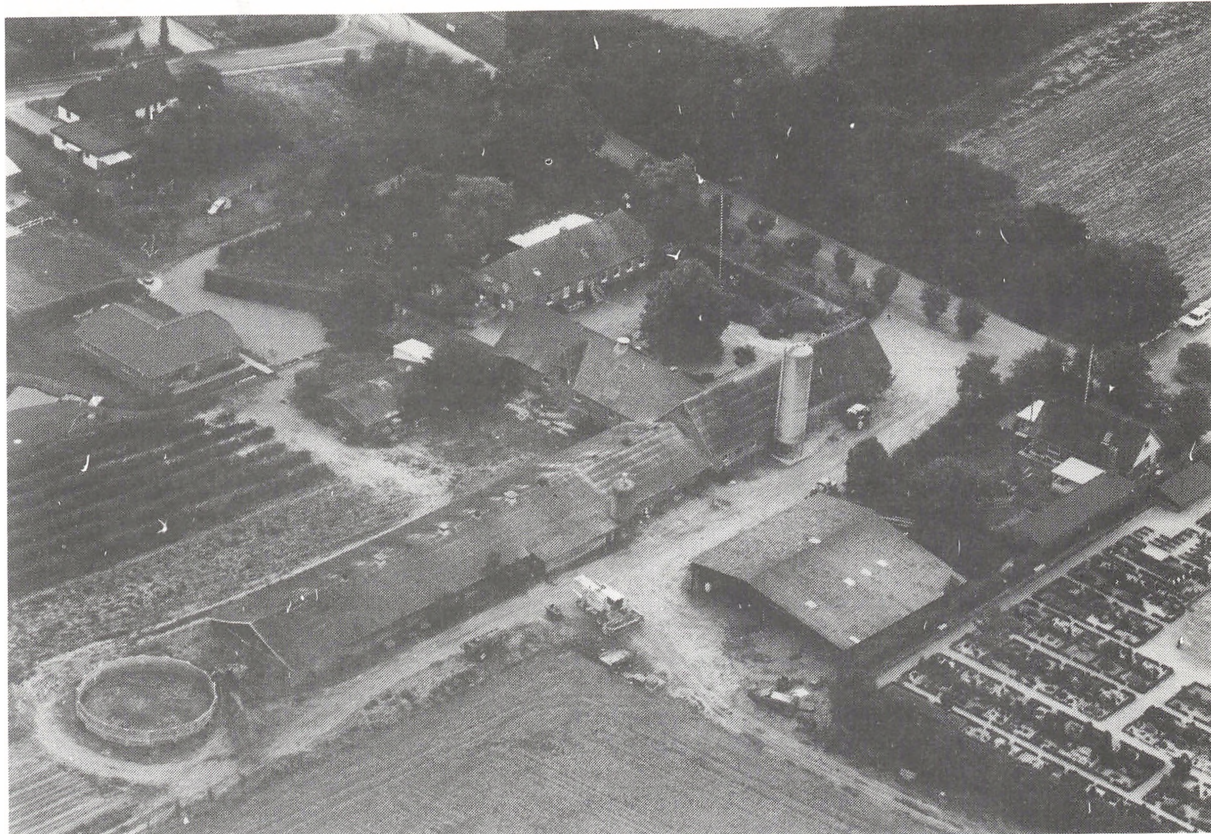
Anders Andersen, født i 1861, overtog i 1891 fødegården, da han var blevet gift med Johanne Larsen fra Sejling. Af skødet fremgår, at sælgeren forbeholder sig livsvarigt aftægt og kapitalværdi for 5 år på 2200 kr., hvilket betinger en købesum på 14000 kr. Ane Catrine må ikke selv have været i stand til at skrive, idet skødet er underskrevet med ført pen ved Christian Andersen.

Samme år blev der bygget ny aftægtsbolig i den vestre længe, hvor hun boede i 31 år. Desuden byggedes der ny lade, en moderne kørelade (den nuværende). Til at trække tærskværket blev der lavet hestegang i gården. Anders Andersen havde arvet faderens evne som dyrekurerer, men da der oprettedes dyrlægepraksis i Gjern, optrådte han kun i begrænset omfang. I 1905 blev hedeloddene på 42 td. land bortsolgt. Det har dog temmelig sikkert ikke været af økonomiske grunde, eftersom Anders Andersen ved århundredskiftet var sognets største skatteyder, hvad på den tid blev anset for at være en stor ære!

Johanne og Anders Andersen fik 4 børn. Desværre blev det ikke noget langt ægteskab, idet Johanne Andersen døde allerede i 1914. Døtrene styrede herefter på skift gårdens husholdning. Den ældste datter blev gift med Christian Jensen på Borupgaard. Der fødtes 3 børn i ægteskabet. De to andre døtre giftede og bosatte sig i Grauballe. Deres ægteskaber blev barnløse. Det gjalt ikke for sønnen Niels, – i hans ægteskab med Marie Pape fra Funder fødtes der 10 børn.

Niels Andersen, der var født i 1897, overtog i 1926 »Annexgaarden«. Købesummen var på 40.000 kr. og ved salget fik faderen et pantebrev på 18.000 kr. plus fri bolig i aftægtshuset. Der blev meget at gøre for en bedstefar i en familie med 10 børn, for hvem han blev en stor hjælp, men en streng opdrager. Han overlevede sin svigerdatter, Marie, hvem han havde stor respekt og hengivenhed for. Hun døde i 1952, efter 5 år tidligere at have gennemgået en kræftoperation. Anders Andersen døde i 1955, 94 år gammel.

I 1928 købte Niels Andersen en MacCormick-selv binder, som blev transporteret fra USA i trækasser og samlet på gården af en maskiningeniør. Selvom han året efter anskaffede en radsåmaskine, så handlede han fremover med megen forsigtighed.

Det var krisetider, og næsten hvert år kom der et nyt familie-medlem. Besætningen var den gang på 14 køer, 2 grisesøer, 6 får, 4 heste og 150 høns. De sidstnævnte var en væsentlig indtægtskilde, og man forlængede deres arbejdsdag med elektrisk lys, så æglægningen kunne øges om vinteren, hvor æg da var meget dyre. Iøvrigt kan oplyses, at man indstillede bagning hver anden uge i den store ovn i 1943. Hvor mærkeligt det end lyder, var brød da, på grund af statstilskud, billigere end det korn, det skulle bages af, og da der jo var mange børn, havde man rigeligt med rationeringsmærker.

Tiderne bedrede sig efter krigen, og i 1954 blev et længe næret ønske opfyldt. Den gamle bindingsværkstald blev revet ned, og der blev bygget ny ko- og svinestald med plads til 18 køer plus unglyskreaturer og 6 svinestier.

Den store børneflokk bestod af en ligelig fordeling af piger og drenge. Af sønnerne blev kun den ældste, Anders Peter Pape Andersen landmand. Den næstældste, Svend Åge, der var arkitektstuderende i Köln fik en hjernesvulst og døde som 28-årig. De tre andre sønner uddannede sig henholdsvis til bager, gartner og børnehaveleder. Af døtrene blev to gift med landmænd og de tre andre henholdsvis med en snedker, en tømrer og en maskinhandler. De ti søskende fik tilsammen 18 børn, hvoraf de fleste nu er gifte og har børn.

Anders Peter Pape Andersen (familien på »Annexgaarden« har nu skiftet Dyhr-navnet ud med Pape-navnet) er født i 1927 og overtog fødehjemmet i 1956, hvor han blev gift med Erna Mortensen, datter af vognmand Marius Mortensen, Sahl. I ægteskabet fødtes der tre børn.

Efter at Niels Andersen er blevet enkemand og foretager skifte med sine børn, får hver et pantebrev i gården på 3000 kr., som forfalder efter tur indenfor 10 år og forrentes med 4%. Købesummen for »Annexgaarden« bliver ansat til 135.000 kr. og Niels Andersen får pantebrev på 35.000 kr.

Niels Andersen flyttede fra gården, og efter at han havde boet forskellige steder, ender det med, at han køber et hus i Alderslyst (Silleborg). I 1969 giftede han sig med Maren Isen, som han levede sammen med til sin død i 1991.

Ved Anders Peter Pape Andersens overtagelse af gården var der 16 køer plus unglykvæg og 5 søer plus fedesvin og 1 hest. Der bliver købt traktor og i 1961 bugseret mejetærsker. I nogle år er der kyllingeproduktion. I 1978 brænder den vestre længe, og

Fotografi fra 1992

*Hovedvejen er Allinggaardvej med sidevej til Svostrup Kro
Bondehuset mod gården beboes af Lisbeth og Peter Helligsøe og
det nye vinkelhus af Vita og Peter Pape Andersen*

kyllingehuset, som er bygget mod øst, indrettes til svineproduktion. Der bygges kombineret maskinehus og løsdriftstald til fedekvæg, efter at malkekøerne sælges. I 1978 ombygges alle stalde til moderne svineproduktion med automatisk fodring, flydende gødning og gylle opbevaring. Der bliver plads til 80 søer plus fedesvin.

I 1977 påbegyndes en nicheproduktion af frilandsgrøntsager, som har resulteret i, at der nu er specialproduktion af jordbær på 15 td. land, hvoraf ca. 35% sælges som selvpluk og resten direkte til butikker. I 1981 bliver der tilkøbt 25 td. land fra Svostrup Kro, så ejendommen er nu på 51 ha.

I 1991 bygges der et beboelseshus på 135 m². Siden 1971 har Erna Andersen drevet bondegårdsferieophold i sommermånederne, idet der er indrettet 6 værelser i loftetagen. De besøgende er for det meste engelske og hollandske lystfiskere.

Af Erna og Anders Peter Pape Andersens tre børn er den ældste, Lisbeth børne- og fritidspædagog og gift med advokat Peter Helligsøe. De har bolig som nabo til »Annexgaarden« og har 2 børn, Therese og Kasper. Den næstældste, Niels Henrik døde under tragiske omstændigheder som 21-årig efter en bilulykke.

Den yngste søn, Peter Pape Andersen er født i 1965 og blev i 1993 gift med Vita Poulsen, datter af Annelise og Erling Poulsen, Fårvang. Peter Pape Andersen har i 1992 overtaget halvdelen af »Annexgaarden«. Han er fritidslandmand, idet han har fast arbejde som salgstekniker i Silkeborg. Sammen med sin familie, der nu også omfatter en datter, Sofie, beboer han det nye hus. Det er meningen ad åre, at de to generationer skal skifte bolig. Peter Pape Andersen vil så være mindst 11. generation på »Annexgaarden«.

Som slægtsgård må »Annexgaarden« i Svostrup betegnes som en sjælden perle i dansk bondekultur, hvis ejere gennem generationer har haft umådelig betydning for egnen.

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte

Frihedstanken skummer højt

Først på året kunne man på Odense Teaters eksperimentalscene »Sukkerkogeriet« se den herlige cabaret »Højt skum«, som er bygget over Robert Storm Petersens tekster.

Det var skuespiller Aksel Erhardtson, der fik idéen, samlede teksterne og har instrueret stykket.

Aksel Erhardtson skaber bl. a. figuren Adolf, teltholder, værtshusholder og plattenslager.

Af andre skuespilmæssige præstationer skal kun nævnes en enkelt, nemlig Odense Teaters stortalent Frank Gundersen, der bar forestillingen med sine meget fine fremstillinger af forskellige Storm P. typer.

Når Storm P. kan trække fuldt hus er det selvfølgelig fordi cabaretholdet er dygtige folk, men også fordi vi stadig kan bruge Storm P.'s tekster.

Alle kender Storm P.'s fluer, opfindelser, historier samt Peter og Ping. Mindre kendt er hans malerier og historier om hunden Grog.

Storm P. var en sprogets mester

Han kunne sætte ord sammen så vanviddet lyste, han beherskede et meget stort ordforråd, og kunne jonglere med fremmedordene. En hel historie er med en mand, der kan så mange ord, at han ikke længere kan tale med folk.

F. eks. siger en vagabond, at han havde gemt pengene i skoen, så han måtte gå som en indisk templar danser. Tempel er blevet til templar, altså en Good Templar. Morskabet er total, når en fordrucken fyr pludselig blander afholdslogen ind i forklaringsen.

En mindre kendt side af Storm P. er den borgerlige og flittige, der priste friheden. Hans vagabonder, gøglere, værtshusholdere m. fl. er frie folk, som har sat sig udenfor samfundets regelbundne tilværelse.

Den frie mand

Et af Storm P.'s malerier viser en flok mennesker gråt i gråt gå på arbejde i en grå fabrik. Men i billedets anden side er lys og farve, for der går en glad vagabond med hænderne i lommen og næsen forsvarlig rød. Kun en enkelt grå mand i køen af arbejdsramte ser efter den frie mand.

Storm P. viser os den, der tør gå sine egne veje og ikke er en slave af og for systemet.

En vagabond siger: »Mig skal de ikke sætte pigtråd omkring!« Og i en hundehistorie lyder det, at Grog var fra den tid, da man ikke gik i snor.

Frihedstanken hos Storm P. er forudsætningen for hans kunst.

I vort samfund er det oftest N. F. S. Grundtvig, som vi priser som frihedens prædikant. Grundtvig fik afklaret sit frihedsideal i England, og han forstod, at frihed gælder for alle.

Den personlige frihed

Storm P. fremhæver den personlige frihed, men han erkender også, det personlige ansvar. F. eks. den fyr, som ikke har haft hænderne op af bukselommerne i 30 år, men som er kommet til at skylde 13 øre på Sofussens beværtning. Han føler skam over

at være skrevet op på tavlen. Hans selvrespekt er forsvundet. Han vil drukne sig, men finder en 5 øre og skynder sig hen for at betale af.

Storm P. var sprogets mester. Han mestrede den kvikke republik.

»Du er ikke så dum, som du ser ud til!«

»Ja, det er forskellen på os to!«

Storm P.'s fluer

Storm P. var godmodig i sit sprog. Ikke barsk som den svenske tegner og forfatter Albert Engström.

I vore dage er det Piet Heins gruk, der med lyrisk charme sætter tingene på plads. Storm P.' fluer kan det samme, blot på en anden måde. De korte og præcise kommentarer er nyttige, og en af de fluer, jeg holder mest af er: »Ofte er der kun et hanefjed fra litteratur til makulatur!«

Denne kan også bruges. Hunden står og drikker vand. Der er en flue i vandet. Og da den har spyttet fluen ud tænker den: »Fluer skal nappes og ikke lappes!« Fatter man ikke de sproglige perler i forbifarten, så glem det.

Storm P.'s opfindelser og vrøvlhistorier kan man grine af en tid endnu, men hans fluer og historierne om hundene vil blive stående.

Storm P. og hunden Grog

Hundehistorierne rummer megen visdom, f. eks. denne historie, der i sig rummer det store spørgsmål, hvad løber vi efter. Hunden Grog fortæller:

»Meget ofte har jeg tænkt på, hvad der mon var bag den grønne port. Den så ud, som om den aldrig blev lukket op – støvet og gammel, og hængslerne rustne. Men i dag stod porten på klem – og så vovede jeg mig ind igennem den.

Det var bare en lille stille gård med en gammel staldbygning, og ved siden af en gammel, gammel have med en skrøbelig bænk, hvorpå der sad en grå kat.

Så listede jeg stille ud igen – ud på den støjende, befærdede gade.

Hvor er det underligt, at der lige bag ved sådan en gammel, grøn port er en hel lille verden af stilhed og fred.

Gamle krogede træer og mørkt græs som et fløjlstæppe – og solsorter, der tyst hopper fra gren til gren. Og så herude på gaden – automobilerne, fløjtende bydreng, tykke koner med pakker og tasker, blege mennesker, der løber af sted – efter hvad? Til syvende og sidst efter netop den stilhed, der er bag den grønne port.«

Individualismen

»Højt skum« viste mange sider af Storm P.'s forfatterskab, men individualismen er det bærende.

Lad os derfor i en tid med tiltagende ensretning, regler for alt og alle, formynderi, meningstyranni, pigtråd om og snor i folk – genopleve Storm P. og nyde hans lovprisning af den personlige frihed.

OGN